

ПРАВО ГРОМАДЯН НА ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

**Курко Микола Нестерович - доктор юридичних наук, професор, ректор
Міжрегіональної академії управління персоналом**

У статті розглядаються питання дотримання права громадян на мирні зібрання в Україні. Проаналізовано чинне законодавство, яке регулює організацію діяльності органів місцевої влади та місцевого самоврядування у сфері проведення масових заходів. Доведено, що в більшості випадків в Україні права громадян на вільне проведення масових заходів порушуються. Зроблені певні пропозиції щодо вдосконалення законодавства у зазначеній сфері.

Ключові слова: право на проведення масових заходів, охорона громадського порядку та громадської безпеки під час масових заходів, дозвіл на проведення масових заходів, класифікація масових заходів, порушення при проведенні масових заходів.

В статье рассматриваются вопросы соблюдения права граждан на мирные собрания в Украине. Проанализировано действующее законодательство, регулирующее организацию деятельности органов местной власти и местного самоуправления в сфере проведения массовых мероприятий. Доказано, что в большинстве случаев в Украине права граждан на свободное проведение массовых мероприятий нарушаются. Сделаны определенные предложения по совершенствованию законодательства в упомянутой сфере.

Ключевые слова: право на проведение массовых мероприятий, охрана общественного порядка и общественной безопасности во время массовых мероприятий, разрешение на проведение массовых мероприятий, классификация массовых мероприятий, нарушения при проведении массовых мероприятий

In the article the question of the right of citizens to peaceful assembly in Ukraine is considered. The current law governing the organization of the activity of local government and local administration in the sphere of holding mass events is analyzed. It is proved that in most cases in Ukraine right to free public events is violated. Some proposals to improve the legislation in this sphere were made.

Keywords: the right to hold public events, public order and public safety during mass events, permission for public events, classification of events, violations during mass events

Постановка проблеми. З точки зору як вітчизняних учених, так і зарубіжних сучасний стан розвитку демократії в Україні має великі проблеми. Ми можемо спостерігати масові порушення прав громадян, навіть не зважаючи на те, що у Конституції України визначені норми, які гарантують ці права. Особливо часто фіксуються порушення прав громадян у сфері проведення масових заходів.

У Конституції України (ст. 39) гарантується право громадян на мирні збори, мітинги, походи і демонстрації, при умові сповіщення органів виконавчої влади чи місцевого самоврядування [1]. Там також вказано, що обмежувати права громадян у сфері проведення масових заходів можуть здійснювати виключно суди і лише в інтересах національної безпеки та охорони громадського порядку.

Верховна Рада України та місцеві ради ухвалювали і ухвалюють рішення щодо врегулювання проведення масових заходів і при цьому порушують норми Конституції України.

Тому метою даної статті є виявлення порушень, які відбуваються у сфері забезпечення проведення масових заходів та розроблення пропозицій щодо їх усунення.

Стан висвітлення проблеми. Масові заходи, які проводяться в суспільстві, неодноразово були предметом розгляду і аналізу як учених, так і представників влади. При цьому вчені аналізують право громадян на мирні зібрання та його дотримання, а представники влади перш за все намагаються не допустити проведення масових заходів, які б порушували громадський порядок та громадську безпеку, а з іншого боку, вони є незручними і спрямовані проти владних структур. Слід зазначити, що спроби встановити певні рамки щодо правового регулювання масових заходів почалися ще в часи Радянського Союзу. Після перебудови керівництво Комуністичної партії усвідомило, що зупинити масові заходи вже так, як це робилося раніше, неможливо. У країні вже стало більше людей, які мали свою громадянську позицію і намагалися довести її до інших. Тому 28 липня 1988 р. був прийнятий Указ Президії Верховної Ради СРСР за номером 9306-XI [2].

У незалежній Україні на даний час немає чіткого законодавчого врегулювання проведення масових заходів. Система проведення масових заходів у більшості випадків регулюється нормативними документами, прийнятими місцевими органами влади. Найбільш чітко регламентовані питання проведення масових заходів у рішенні Київської міської ради, яке було прийнято у 1999 році [3].

Щодо наукових праць, які стосуються організації і проведення масових заходів в Україні, їх було досить багато. Аналізували питання організації і проведення масових заходів Поліщук В. Г. [4] Возник М.В. [5] Мартишко А.Ю. [6] Березан В.М. [7], проте всі згадані аналізи зводилися до аналізу системи охорони громадського порядку та громадської безпеки під час проведення масових заходів.

Питання ж права громадян на проведення масових заходів в Україні та його застосування взагалі в більшості випадків не розглядалося.

Виклад основних положень. Як уже було зазначено право громадян на проведення масових заходів уперше почало розглядатися в колишньому Радянському Союзі. Вже тоді було окреслено основні складові проведення масових заходів, які б не порушували права людини. До таких складових відносяться подання заявки на проведення масового заходу, вчасний розгляд заявки органами місцевої влади чи місцевого самоврядування і надання дозволу на його проведення, визначення місця і часу проведення такого заходу, проведення масового заходу відповідно до поданої заявки, використання різноманітних засобів агітації під час проведення такого заходу, охорона громадського порядку та громадської безпеки під час проведення масового заходу, завершення масового заходу та прибирання території чи приміщення де проводився масовий захід.

Як було сформульовано в Указі Президії Верховної Ради СРСР від 28 липня 1988 року № 9306-XI, з метою гарантування громадянам СРСР політичних свобод було дозволено надавати для проведення зборів, мітингів і демонстрацій місць загального користування, а саме: громадські будинки, вулиці, дороги, площі та інші громадські місця.

У цілому цим указом було врегульовано тільки проведення політичних заходів, інші масові заходи такі як спортивні, культурно-видавничні, релігійні [8] та інші, не згадувалися.

У згаданому документі визначався перелік суб'єктів, які мали право звертатися з заявками щодо проведення масових заходів. До зазначених суб'єктів належали: громадські організації, уповноважені трудових колективів, підприємств, установ та організацій. Також передбачалося, що суб'єкти, які мали право звертатися з відповідними заявами мали бути неповнолітніми. Заява мала подаватися за 10 днів у письмовій формі, де мало бути визначено мету заходу, дату, час початку і час його завершення, приблизна кількість учасників, а також дані про організаторів масового заходу.

Виконком відповідної Ради народних депутатів розглядав заяву і не пізніше ніж за п'ять

днів повідомляв організаторів про надання дозволу щодо проведення масового заходу чи його заборону. Були регламентовані і певні норми щодо самого проведення масових заходів. Учасникам масових заходів заборонялося здійснювати дії, які були спрямовані на порушення громадського порядку та громадської безпеки, мати при собі зброю або інші предмети, які могли використовуватися як зброя. Перешкоджання проведенню масових заходів заборонялося. Масовий захід припинявся, якщо його мета була спрямована на порушення Конституції або загрожувала життю і здоров'ю громадян.

Після проголошення незалежності України зазначений нормативний акт втратив чинність, а система проведення масових заходів стала регулюватися відповідною статтею Конституції України.

Як уже зазначалося Конституція України надала право громадянам збиратися мирно, без зброї й проводити різні масові заходи, тобто збори, мітинги, походи і демонстрації. Про підготовку і проведення масових заходів організатори повинні були сповіщати завчасно органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування [1].

Разом з тим трактування згаданої статті Конституції України та її застосування в Україні довело, що в більшості випадків право громадян на мирні збори порушується. Ці порушення допускаються органами місцевої влади та місцевого самоврядування. Зазначеним порушенням сприяє, в першу чергу, невизначеність нормативних документів стосовно організації і проведення масових заходів.

З аналізу рішень органів місцевої влади та місцевого самоврядування в Україні встановлено, що права громадян порушуються в кожному населеному пункті. Перш за все це стосується терміну подання заяви щодо дозволу на проведення масових заходів. Тільки окремі місцеві ради та виконкоми місцевих рад у своїх рішеннях зазначили, що заявки на їх проведення повинні подаватися завчасно [9]. Разом з тим у юридичних документах не визначено такого терміну як завчасно, тому необхідно прийняти загальний нормативний акт в Україні.

Терміни, які визначені у рішеннях щодо подання заявки на проведення масових заходів,

різні. Вони включають терміни від 1 доби до п'ятнадцяти. У той же час у Конституції України немає чіткого визначення який період повинен бути передбачений для подання заявки на проведення масового заходу. Це питання не визначено також в інших нормативних документах, і як результат окремі вчені вважають, що в даному питанні допускаються порушення Конституції України.

Наступним питанням, яке потребує нормативного врегулювання, є визначення терміну розгляду заяви про проведення масових заходів. Про це також немає в жодному нормативному документі. Як довго повинні представники влади розглядати заяву, чи вони мають її розглядати самі чи в присутності осіб, які планують провести масовий захід? Відповіді на ці питання в нормативній базі немає, що свідчить про те, що треба прийняти чіткий закон, який би врегулював всі питання стосовно організації і проведення масових заходів.

Викликає питання про обмеження місця проведення масових заходів. В окремих постановах міських і районних рад вказується, що масові заходи повинні проводитися лише у визначених місцях, тобто на центральних площах чи вулицях, що також протирічить конституційними вимогам [9].

Немає чіткої регламентації і щодо часу проведення масового заходу та його тривалості. В окремих рішеннях міських і селищних рад час початку проведення масових заходів визначено з 9, 10 чи іншої години. Термін також встановлюється, наприклад, світовий день [9]. З одного боку, представники місцевої влади та місцевого самоврядування мають право на своїй території встановлювати певні правила проведення масових заходів, але з іншого боку, це не врегульовано нормативними актами в цілому.

В окремих випадках депутати міських рад (наприклад, міської ради міста Ладижин) посилалися на відповідну норму Закону України «Про місцеве самоврядування», яким передбачено, що міська рада має право на прийняття у межах, визначених законом, рішень з питань боротьби зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями, за порушення яких передбачено адміністративну відповідальність (п. 45) та

щодо визначення територій, на яких можуть проводитися потенційно небезпечні заходи в умовах присутності цивільного населення – (п. 45-1) [10].

Таким чином, масові заходи порівнюються зі стихійним лихом.

Вимагає регламентації також сама організація проведення масових заходів. В окремих випадках учасникам масових заходів заборонено використовувати, підсилюючи пристрої, гасла та листівки. Таких обмежень в українському законодавстві немає, за винятком тих, що чітко перераховані в Кримінальному кодексі України [11]. Зазначені обмеження також можна кваліфікувати як порушення права громадян на проведення мирних зібрань.

Найбільш нерегульованим, на нашу думку, є питання щодо охорони громадського порядку та громадської безпеки під час проведення масових заходів. У більшості випадків таке завдання ставиться перед працівниками правоохоронних органів, у той час як у більшості країн світу самі учасники масових заходів організовують охорону громадського порядку та громадської безпеки. Тим більше, що представники правоохоронних органів втручаються у процес проведення масових заходів тільки тоді коли ці заходи переростають у масові безпорядки.

Висновки. Короткий аналіз організації і проведення масових заходів в Україні свідчить про те що права громадян на проведення мирних зібрань постійно порушуються. З цією метою пропонується прийняти єдиний нормативний акт, який би визначив усі питання щодо організації і проведення масових заходів

Список використаних джерел

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради.-1996.-№30.-Ст.141.
2. Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демон-

страцій в СРСР: Указ Президії Верховної Ради СРСР від 28 липня 1988 року № 9306-XI. Відомості Верховної Ради СРСР, ст. 124, 1988.

3. Про визначення порядку організації та проведення у Києві недержавних масових громадських заходів політичного, культурно-просвітницького, спортивного, видовищного та іншого характеру: Рішення Київської міської Ради від 24 червня 1999 року № 317/418 – «Хрещатик» 25 червня 1999 р., N 589. – С. 5-6.

4. Поліщук В. Г. Адміністративно-правове регулювання та практика проведення масових заходів / Дисертац. канд. юридичн. наук 12. 00. 07 - К. 1999. – 215 с.

5. Возник М.В. Організаційно правові засади управління органів внутрішніх справ при забезпеченні масових заходів /Михайло Васильович Возник – дис.. канд. юрид. наук. 12.00.07. К., 2010. – 188 с.

6. Мартишко А.Ю. Адміністративно-правове забезпечення охорони громадського порядку ОВС під час проведення спортивних заходів /Андрій Юрійович Мартишко – дис.. канд. юрид. наук. 12.00.07. К., 2010. – 248 с.

7. Березан В.М. Адміністративно-правове забезпечення охорони громадського порядку та громадської безпеки під час проведення масових заходів / В.М. Березан – дис.. канд. юрид. наук . спеціальність 12.00.07 – К., 2014. – 287 с.

8. Заросило В.В. Теорія масових заходів та їх вплив на громадську безпеку. Наукові праці МАУП, № 42 (3-2014), С. 122-127.

9. Про масові заходи: Інформаційний центр “Майдан Моніторинг” Олександр Северин olexander.severyn@gmail.com

10. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року, Відомості Верховної Ради України, 1997, N 24, ст.170 зі змінами і доповненнями

11. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. ; вид / Відп. ред. С.С. Яценко – К.: А.С.К. – 2006 – 848 с.